

tribuna | JORDI BUSQUETS. Periodista (jbusquets@elpunt.cat)

Dues vides, un país (encara per fer)

Martí de Riquer i Josep Benet només van coincidir al Senat el 1977. Un, de família noble i l'altre, de família humil; un, guanyador i l'altre, perdedor de la mateixa guerra, han treballat de manera formidable pel país i la cultura catalana

Martí de Riquer i Josep Benet, protagonistes de dos llibres d'enorme interès publicats últimament, només es van trobar un cop a la vida. El títol que tenien en aquell moment, senador per designació reial, el primer, i senador amb un nombre de vots mai no superat fins ara, el segon, és indicatiu dels diferents itineraris que van transitar fins a coincidir, instal·lat un en la seixantena i l'altre rondant-la, al parlament espanyol. A l'Entesa dels Catalans li faltava un senador per poder formar grup propi, requisit imprescindible per participar amb una mínima capacitat d'influència en la discussió del projecte constitucional. I Riquer, a petició de Benet, va acceptar passar a aquest grup, amb la condició que no hagués de canviar de seient. Físicament no es volia moure del lloc que tenia assignat com a membre de l'Agrupación Independiente –en què s'arrangaven la majoria dels senadors nomenats pel Rei–, entre Camilo José Cela, «vell amic» de la Reial Acadèmia Espanyola, i Víctor de la Serna, «un escriptor molt simpàtic i molt gras».

Riquer era al Senat per compromís. Home «amb un gran sentit pràctic», com el defineix l'escriptor Pere Gimferrer, no havia gosat negar-se a una petició expressa del Rei, antic deixeble seu. Benet hi era per vocació, en compliment del jurament que s'havia formulat el gener del 1939, hores després de contemplar, amb horror, l'entrada de les tropes franquistes a Barcelona i la corrua inacabable de persones que marxaven nord enllà, cap a la frontera francesa: dedicaria la seva vida «a recuperar la perduda llibertat nacional de Catalunya –com ell mateix va dir– i un règim democràtic per al meu poble». És evident que cap d'aquests objectius no era pas compartit pel jove Riquer, que llavors exhibia amb arrogància la seva entusiasta pertinença al bàndol guanyador, com va deixar escrit a les planes de la revista *Destino*: «El mayor orgullo de

Martí de Riquer, a l'esquerra, el 1936 assegut amb un posat aristocràtic i amb un gos als peus. A la fotografia de la dreta, un jove Josep Benet (amb ulleres), també el 1936.

un hombre es el de pasearse por su ciudad natal habiendo entrado victorioso.»

De família noble Riquer, d'origen humil Benet, tots dos es van situar, abans de la guerra, en un mateix espai emmarcat pel catalanisme i el catolicisme. Però aquell hivern del 1939, en acabar la contesa civil, l'un es trobava als antípodes de l'altre, políticament, socialment i personalment. Què van fer, com van viure els gairebé quaranta anys que havien de passar fins a donar-se la mà en aquell Senat constituent? El lector de *Martí de Riquer. Viure la literatura* (La Magrana, Premi Gaziell de biografies i memòries), de Cristina Gatell i Glòria Soler, no acaba de saber si se'n va penedir mai, Riquer, d'aquella frase terrible estampada a *Destino*. Però sí que s'adona, el lector, que Riquer no pot ser jutjat només, ni principalment, per la seva actuació durant la guerra ni per la seva inequívoca vinculació posterior al franquisme: els serveis que ha fet al país, a la cultura catalana en general i a la catalanística en particular prenen

una dimensió descomunal. Historiador de la literatura, filòleg, divulgador, professor universitari, acadèmic... Riquer ha assolit les més altes cotes d'erudició i d'excel·lència professional, reconeguda internacionalment. El lector s'adona, també, que potser res de tot això no hauria estat possible si a la seva voluntat i competència no hagués sumat, Riquer, una capacitat igualment extraordinària per a les relacions públiques, un afinat sentit de l'orientació a l'hora de navegar per les imprevisibles aigües del règim i una determinada ascendència familiar. Així s'explica, per exemple, la seva incorporació, en els anys seixanta, a l'equip de professors als quals es va confiar la formació universitària del llavors príncep Joan Carles: des del govern se'l considerava un «intel·lectual clarament afí al règim» i des de la casa reial es valorava «la seva pertinença a una família noble i de tradició monàrquica» i el fet de «no tenir una adscripció clara a cap de les famílies polítiques del franquisme». El lector conclou, després de llegir aquest llibre ben docu-

mentat, escrit amb rigor i amenitat, que Riquer va poder fer, durant la dictadura, el mateix que hauria fet en un règim de llibertat i democràcia: llegir, pensar, escriure i ensenyar.

No es pot pas dir el mateix de l'advocat, historiador i polític Josep Benet, autor de *Memòries I. De l'esperança a la desfeta 1920-1939* (Edicions 62), llibre publicat pocs dies abans del seu traspàs, el març passat. Mai no gaudirem, doncs, del segon volum, en què havia de contar la seva lluita per superar la catàstrofe de la Guerra Civil i donar compliment a aquell vell jurament del gener del 1939. Una lluita, aferrissada i tenaç, a la qual es va lliurar fins al darrer dia de la seva vida. El Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, que li va ser atorgat el 1996, és, potser, un reconeixement ben magre per a una tasca de tan vastes proporcions. Però, reclòs a casa, ocupat en la redacció d'aquestes memòries, més que l'escassetat d'honors i de distincions, el que segurament preocupava Benet era la marxa del país i el futur, sobretot el futur. «¿Heu intentat de comparar el que es va fer, des de finals del segle XIX fins al 1936, en el camp de la cultura i la política catalanes, amb el que s'ha fet en la trentena d'anys que van de la mort de Franco fins avui?», pregunta en una crítica implícita als governants d'ara i de la transició. I sobre el futur, adverteix, a la vista dels «atacs brutals» que està patint Catalunya: «No ens enganyem: l'ofensiva actual té un objectiu clar: aprofitar la globalització per anihilar la nació catalana en un termini relativament breu.» Una pregunta i un advertiment que dibuixen una situació ben decebedora per a algú que va gastar la vida lluitant per la democràcia i per la plenitud nacional de Catalunya.

Riquer, doncs, i Benet. La cara i la creu? El blanc i el negre? El que importa és que un dia es van trobar al Senat. Té raó el conseller de Cultura, Joan Manuel Tresserras: «Assistim a la desaparició d'una generació de gegants.» Va dir-ho un vespre de març en presència de Riquer, minuts després d'assistir al funeral de Benet.

tribuna | STEFAN RATING. Membre d'Horitzó Europa (www.horitzo.eu)

Propera plantada, Innisfree

Ara fa un mes i mig, els ciutadans d'Irlanda rebutjaren el Tractat de Lisboa, que pretén assolir un avenç cabdal per a la Unió Europea, com és ara la democratització i dinamització del seu funcionament. S'han vessat rius de tinta interpretant aquest fracàs, sense albirar-ne una causa no gens particular dels irlandesos: el desconeixement. Llavors, qui cal assenyalar amb el dit?

Primer, nosaltres, els ciutadans, massa acostumats a decidir sense estar prou informats –vós, amable lector, heu llegit el Tractat de Lisboa? De fet, heu lle-

git l'Estatut?– Val a dir que les institucions de la Unió, úniques al món, són complexes. Aquesta dificultat no és cap excusa, però, per conformar-nos amb la caricatura d'una «Brussel·les» entre Can Taps i Solidarity Service, tot conclouent que *nosaltres no som d'eixa gent*.

En segon lloc, els Estats de la Unió. Cap govern de l'Estat no ens ha parlat dels ingents fons estructurals europeus, més que ningú, rebuts per Espanya. Els irlandesos no són cap excepció: es pensen que són el Tigre Celta només per mèrits propis. Parlar de la Unió no serveix perquè polítics locals facin discursos flamífers, d'acord. Els governs, pe-

rò, tan sols s'apropien les idees de la Unió (com ara França de la proposta de reducció d'emissions), reparteixen els diners europeus i fan de «Brussel·les» l'ase dels cops. Així, no és gens estrany que hom aprofiti una consulta europea per collar el govern nacional.

Finalment, la mateixa Comissió Europea, motor de la Unió. En comptes d'oposar la seva excel·lència administrativa a les semestral renyines de capçal dels 27 caps d'estat i govern, esmerça esforços a crear una imatge d'estadista del seu president. Així, un senyor grassonet que ningú no ha votat advertí els irlandesos, amb grans aires i un fals

accent oxonià, que calia votar *sí* per no fer nosa. Una estratègia *informativa* ben reeixida...

La solució? Menys vanitat, més informació i més ambició: no defugim a tot preu les consultes populars, confirmant pors d'obscures trames burocràtiques, sinó sotmetem projectes tan cabdals al vot dels ciutadans dels Vint-i-set, de tots alhora. Això permetria d'aplegar esforços informatius i deixaria ben clar que es tracta d'un projecte comú de gran volada i no pas de defensar una trinxera nacional que deixa passar els diners, però ens protegeix de la *longa manus* de Brussel·les.